

J.M. Dołęga

"Anthropological Congress dedicated to Aleš Hrdlička - Proceedings of the Anthropological Congress Prague and Humpolec 1969", ed. by V.V. Novotný, Prague 1971 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 9/1, 318-320

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

genetycznych, geo- i astrofizycznych, paleontologicznych itp., a nawet filozoficznych i jedynie badania interdyscyplinarne mogą zapewnić wszechstronność i obiektywizm jego ujęć.

Anthropological Congress dedicated to Aleš Hrdlička — Proceedings of the Anthropological Congress Prague and Humpolec 1969, ed. by V. V. Novotný, Prague 1971, 584.

Pozycja ta zawiera wypowiedzi stu autorów biorących udział w 10 Kongresie Antropologicznym, który odbył się w Pradze i Humpolec. Kongres był poświęcony pamięci Aleš Hrdlička i zgromadził 109 czynnych uczestników z 12 krajów.

W informacji tej, po krótkich danych biograficznych dotyczących A. Hrdlička, podam główne zagadnienia i problemy poruszone na Kongresie, a ujęte tematycznie w siedmiu częściach.

A. Hrdlička (ur. 29.03.1869, zm. 5.09.1943) wyemigrował z Czechosłowacji do Stanów Zjednoczonych, gdzie ukończył studia ze stopniem doktora medycyny. Od roku 1903 był kierownikiem działu antropologii fizycznej w National Museum w Washingtonie, oraz wykładowcą antropologii fizycznej na uniwersytecie w Waszyngtonie, pierwszym prezesem Amerykańskiego Towarzystwa Antropologii Fizycznej i założycielem czasopisma „American Journal of Physical Anthropology”. Podejmował liczne ekspedycje badawcze na terenie Ameryki, Azji, Afryki, Europy Zachodniej. Opublikował ponad 300 rozpraw z zakresu antropologii, które zawierały między innymi wyniki badań licznych szczepów Indian dziś już nieistniejących, a także teorie dotyczące przazłowieka na terenie Ameryki oraz historię zaludnienia tego kontynentu.

Pierwsza grupa tematów (17—61) obejmuje odczyty dotyczące życia, działalności, pracy naukowo-badawczej A. Hrdlička i charakteryzujące go jako człowieka i naukowca. Podkreśla się także znaczenie jego działalności dla czechosłowackiej antropologii kulturowej. Omówiono tutaj również teorię pochodzenia Indian amerykańskich z Centralnej i wschodniej Azji. Podstawą tej teorii są liczne podobieństwa fizyczne i psychiczne pomiędzy populacjami zamieszkującymi Wschodnią Syberię, Tybet, Mongolię, Mandżurię a północno-amerykańskimi Indianami czerwonymi.

Druga grupa tematów (65—114), w której zamieszczono siedem odczytów, obejmuje zagadnienia z zakresu ogólnej antropologii. Są to: potrzeba kompleksowych studiów nad gatunkiem ludzkim; wpływ środowiska na procesy w człowieku i u wyższych ssaków; znaczenie badań z dziedziny antropologii fizycznej dla życia i zdrowia człowieka oraz problem uprawiania antropologii integralnej. Na szczególną uwagę

zasługuje odczyt A. K. Ghosha z Calcuty, „India and the Evolution of Man”. Artykuł oparty na obszernej literaturze przedmiotu prezentuje ewolucję człowieka w jego wczesnej fazie. Czynniki jakie wpływały na zmianę właściwości organizmów autor ten dzieli na biologiczne (organiczne) i behawioralne lub kulturowe albo superorganiczne. Autor zajmuje się zagadnieniem narzędzi, ich używalnością i produkcją oraz znaczeniem jakie spełniły w procesie hominizacji. Podaje charakterystykę i systematyzację Dryopithecinae. Podkreśla znaczenie badań wykopaliskowych na terenie Azji dla wyjaśniania problemu hominizacji.

Zagadnienie ontogenezy stanowi ogólny temat 12 odczytów zamieszczonych w trzeciej części sprawozdania (114—195). Autorzy zajmują się głównie zagadnieniem dojrzałości dzieci, zwłaszcza wiekiem, w którym tę dojrzałość osiągają i czynnikami, które wpływają na przyspieszenie lub opóźnienie wieku dojrzałości. Do takich czynników zaliczają, obok dziedzicznych, czynniki środowiskowe, a w nich: warunki klimatyczne, kulturowe, socjalno-ekonomiczne, domowo-rodzinne, psychologiczne, socjalne. Rozwój fizyczny dzieci opracowano na obszernym materiale statystycznym; zostały zbadane dzieci w wieku od 6 do 18 lat w Czechosłowacji i w wieku 11—12 lat w Tunisie.

W części czwartej (198—298) zebrano 11 odczytów, w których poinformowano o wynikach badań antropologicznych nad człowiekiem dorosłym. Treść wszystkich artykułów skupia się wokół fizycznego rozwoju organizmu ludzkiego w zależności od działania różnych czynników. Jednym z takich czynników sprzyjających rozwojowi fizycznemu organizmu jest czynne uprawianie sportu. Badania wykazały, że w zależności od rodzaju uprawianego sportu rozwijają się różne części organizmu. Badania przeprowadzone na pracownikach zatrudnionych w przemyśle wykazały, że typ pracy zawodowej, a zwłaszcza pozycja organizmu w czasie jej wykonywania ma ogromny wpływ na rozwój danego organizmu. Podkreślono, że na aktywny udział w sporcie czy pracy zawodowej mają wpływ nie tylko zewnętrzne czynniki fizyczne ale i fizjologiczne, psychologiczne, socjologiczne.

Najobszerniejsza część piąta (299—446) zawiera 20 odczytów z zakresu stosowalności wyników badań antropologicznych w medycynie. Wśród licznych problemów poruszonych w tej części należy zasygnalizować zagadnienie współpracy między antropologami a lekarzami-specjalistami. Współpraca ta widoczna jest w leczeniu chorób dziecięcych, dzieci opóźnionych w rozwoju umysłowym, w zakresie rozwoju fizycznego i seksuologii.

Z zakresu antropologii etnicznej zaprezentowano pięć odczytów zamieszczonych w części szóstej omawianego sprawozdania (447—477). Omówione są: zagadnienie podstawy klasyfikacji ras w gatunku ludzkim, które są ujęte w wielkie grupy: australoidalną, negroidalną, mongo-

loidalną, europoidalną; zagadnienie funkcjonalności płuc w relacji do morfologii ciała u młodych i dorosłych egipcjan; ukazane jest zróżnicowanie morfologiczne nubijczyków; zasygnalizowano problem endogamicznych małżeństw w Nubii i ich znaczenie dla populacji oraz sprawozdanie z badań serologicznych i nad kolorem skóry prowadzonych w centralnej Tanzanii.

Ostatnia część (479—566) obejmuje 12 odczytów z zakresu badań antropologicznych prowadzonych w okresie historycznym i przedhistorycznym. Na szczególną uwagę zasługuje artykuł I. Schwidetzky'ego omawiający metody statystyczne stosowane w badaniach antropologicznych w okresie przedhistorycznym. Do prekursorów, którzy stosowali metody statystyczne w antropologii zaliczono: J. Czekanowskiego, i A. Wanke.

Z polskich antropologów w Kongresie udział wzięli: T. Michalski, A. Wiercińska, A. Wierciński, F. Wokroj.

Omawiana publikacja jest bogatym źródłem informacyjnym nie tylko dla antropologów ale również dla lekarzy, psychologów, teoretyków sportu i tych, którzy interesują się ontogenezą i filogenezą człowieka w płaszczyźnie nauk przyrodniczych. Ponadto czytelnik znajdzie najnowszy wykaz literatury dotyczący wymienionych zagadnień, chociaż nie wszystkie zamieszczone w sprawozdaniu prace miały dołączoną bibliografię.

J. M. Dołęga

Analecta Cracoviensia, Kraków, tom I, 1969, s. 461 (skrót: AC I); tom II, 1970, s. 457 (skrót: AC II); *Logos i Ethos*, Kraków 1971, s. 410 (skrót: LE)

1. W trzech pokaźnych tomach Krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego zaprezentował interesujący dorobek naukowy kilku ostatnich lat, świadczący o niesłabnącej żywotności najstarszego polskiego ośrodka teologiczno-filozoficznego.

Dwa tomy *Analecta Cracoviensia* zawierają artykuły z zakresu filozofii, teologii, prawa kanonicznego i historii Kościoła. Autorami są w większości przedstawiciele środowiska krakowskiego, choć nie brak i przedstawicieli środowiska lubelskiego i warszawskiego. Interesująco przedstawia się dział sprawozdań, informujący o naukowych sympozjach odbytych w ostatnich latach w Krakowie. Tom II poświęcony jest pamięci ks. prof. dra Władysława Wichra zmarłego 15 listopada 1969 r. Jubileusz 50-lecia pracy naukowo-dydaktycznej prof. Wichra obchodzo-